

УДК 821.411.21-3.09(536.5)

ЗНАЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ МУХАММАДА АБДЕЛЬМАЛІКА ДЛЯ РОЗВИТКУ ПРОЗИ В БАХРЕЙНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Інна СУБОТА

*Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, кафедра мов і
літератур Близького та Середнього Сходу,
бульв. Тараса Шевченка, 14, Київ, Україна, 01003,
e-mail: kurinna_inna@ukr.net*

Розглянуто малу прозу Мухаммада Абдельмаліка, особливий акцент зроблено на збірці «Люлька полковника», у якій яскраво виявляються імпресіоністичні елементи в індивідуальному стилі автора. Наголошено на вагомому значенні творчості письменника для розвитку прози в Бахреїні, зокрема новели, наведено праці арабських дослідників про творчість письменника.

Ключові слова: новела, критичний реалізм, імпресіонізм, потік свідомості, не-власне пряма мова.

Творчість Мухаммада Абдельмаліка (народився 1944) має вагоме значення для розвитку новели в Бахреїні. Хоча письменник і не був першим, хто звернувся до цього жанру – вже з кінця 40-х початку 50-х років ХХ століття в пресі виходять новели бахреїнських письменників, зокрема Алі Сайяра, Ахмад Камалія та інших. М. Абдельмалік досягнув такого художнього рівня, якого не досягли його попередники. Черпаючи тематику та образи персонажів для творів з бідних кварталів, постійно розвиваючи свій стиль, він відкрив творчі горизонти наступним поколінням новелістів. А на основі багатого досвіду в малій прозі М. Абдельмалік написав перший у Бахреїні роман – «Корені» (الجنور) 1980 року, в якому, як і в малій прозі, відобразив суспільно-політичні перетворення в суспільстві, що характеризувалися розвитком економіки, освіти і культури та зміну свідомості сучасних бахреїнців [9].

Значення творчості Мухаммада Абдельмаліка підтверджує низка досліджень арабських літературознавців присвячених його новелістиці і романістиці та увага Спілки письменників Бахреїну до творчого здобутку письменника. У 2005, 2015 роках Спілка письменників проводила літературні вечори, присвячені М. Абдельмаліку. 4–5 січня 2016 року знову відбувся вечір-вшанування письменника, на якому проголошувалося значення його творчості для розвитку прози, зокрема роману. На цьому заході також відбулася презентація нового роману письменника «Будинок над хмарою» (منزل فوق غيمة) та були представлені дослідження його творчості, зокрема іракський літературознавець Абдаллаг Ібрагім виступив з доповіддю «Бахреїнський Кафка» (كافكا البحريني), марокканський дослідник Са'ід Яктин – «Інший – я, або роман про себе у романі “Повітряні драбини”» (الأخر.. الأنا أو رواية الذات في رواية سلالم الهواء), Фагд Хусейн – «Особистість

у творчості Абдельмаліка: психологічний і соціологічний аспект» (الشخصية وبعدها النفسي) [9]. Така увага до творчості і персоналії письменника ще раз доводить величину його творчого внеску у розвиток новочасної прози в Бахреїні і необхідність її вивчення українськими дослідниками.

Серед досліджень, присвячених письменникові, варто також назвати статтю Ібрагіма Абдалла Гулюма «Критичний реалізм у новелістиці Мухаммада Абдельмаліка» (الواقعية النقدية في قصص محمد عبد الملك), дослідження Абдалла Халіфа «Розповідач в художньому світі новел Мухаммада Абдельмаліка» (الراوي في عالم محمد عبد الملك القصصي), дослідження Аніси Саадун «Аніси Саадун» (الراوي بين الحكاية والخطاب في قصص محمد عبد الملك), у яких розкрито особливості новелістики митця.

Перу Мухаммада Абдельмаліка належать вісім новелістичних збірок: «Смерть візника» (موت صاحب العربة, 1973), «Ми любимо сонце» (نحن نحب الشمس, 1975), «Діряві легені міста» (الثقوب في رثة المدينة, 1979), «Огорожа» (السياج, 1982), «Річка тече» (النهر يجري, 1984), «Голова нареченої» (رأس العروسة, 1987), «Люлька полковника» (غليون العقيد, 2002), «Урок щастя» (درس السعادة, 2005) та п'ять романів – «Корені» (الجزور, 1980), «Ніч кохання» (ليلة الإمبراطور), «Повітряні драбини» (سلاالم الهواء, 2010), «Маленький імператор» (منزل فوق الغيمة), «Будинок над хмарою» (منزل فوق الغيمة), 2010).

До письменства М. Абдельмалік прийшов 1965 року, працюючи керівником культурних та літературних сторінок у місцевій пресі, в яких сам мав декілька колонок. Деякі його твори перекладені іноземними мовами. Зокрема новела «Веселка» (فوس فزح) із першої збірки письменника «Смерть візника» перекладена англійською і французькою мовами. Багато творів автора стали основою для телевізійних серіалів [4].

Перше оповідання письменника вийшло 1967 року в газеті «Світло Бахреїну» (الأضواء البحرينية) [6, с. 5]. Цей час письменник та літературознавець Абдалла Халіфа вважає часом виникнення нової новели в Бахреїні, маючи на увазі, що новели Абдельмаліка повністю відповідали вимогам жанру новели: мінімум дійових осіб, конфлікт перенесений у душу ліричного героя, автор фіксує найтонші його переживання. У дослідженні, присвяченому творчості письменника «Розповідач в художньому світі новел Мухаммада Абдельмаліка» критик наголосив, що стиль письменника постійно змінюється й удосконалюється. В одних новелах М. Абдельмаліка можна побачити, що автор відходить від подієвості викладу подій, оповідь ведеться від першої особи, а оповідач має головну роль у формуванні цілісної картини зображуваного, в інших розвиток подій відбувається в драматичному напруженні і поступовому загостренні, а оповідач зникає [6].

У новелістиці письменника віддзеркалюються проблеми пересічних бахреїнців від часу отримання країною незалежності до ХХІ століття, зміни свідомості населення в результаті вестернізації і контактів з найманими робітниками з інших країн, виникнення споживацького характеру серед населення, зміна цінностей та політичні переслідування, які мають місце в країні. Незмінним є прагнення письменника показати бахреїнське суспільство зсередини, через розкриття внутрішнього світу ліричного героя. Автор досягав цього, використовуючи різні манери письма.

Вже його перша новелістична збірка «Смерть власника возу» (1973) має всі ознаки жанру новели. У ній правдиво зображено шокуючі картини сільського життя та міської бідноти через пряму лінійну в сюжетному плані оповідь. У цій збірці стилю автора характерні принципи реалізму. У полі зору письменника середній прошарок суспільства, в яке проникли капіталістичні відносини. Наслідком цього стало зникнення ремесел, пов'язаних зі старою економікою (пірнання за перлами, кустарні ремесла) та формування нового прошарку суспільства – торговців-імпортерів, а також розростання урядових органів і панування правлячої верхівки, під контролем якої опинилися нафтові компанії, а отже й державні прибутки.

Новели збірки «Ми любимо сонце» (1975) мають політичний характер. Тут М. Абдельмалік виступає як майстер критичного реалізму. Абдаллаг Ібрагім вважає письменника першим, хто звертається до цього художнього методу, що став одним із домінуючих у літературі Бахрейну [7, с. 19].

Новели збірки «Діряві легені міста» (1979) написані під впливом арабської традиції. Автор звернувся до давніх арабських казок і вірувань, наприклад, використав образ «зле око», яке символізує злий погляд людини чи джина. У тексті наявні цитати з Корану. Новели відбивають монотонність життя, плин часу, життя в якому немає нічого, окрім важкої праці під пекучим сонцем. Щодо композиційної побудови новел цієї збірки, автор використовує монтажну побудову, звертається до техніки потоку свідомості, тоді висловлювання персонажів переплітаються з авторськими характеристиками і невластиво прямою мовою. М. Абдельмалік відмовився від традиційного описового реалізму та послідовного викладу подій. Подія, що відбувається у творі є віддзеркаленням внутрішнього світу героя, автор не розповідає про деталі події. Подія відбувається у свідомості героя. Отже, художній метод М. Абдельмаліка у збірці «Діряві легені міста» – поєднання принципів зображення характерних для експресіонізму і реалізму.

З погляду розвитку стилю автора привертає увагу збірка «Люлька полковника». Зупинімося детальніше на новелах цієї збірки. У них М. Абдельмалік зобразив життя крізь призму світовідчуття персонажа, фокусуючи увагу на його внутрішньому житті, його переживаннях. Письменник показав персонажів у кризових ситуаціях й наблизив оповідь до внутрішнього монологу персонажа («Тіло випускає кулю»). Автор використав невластиво пряму мову, що є ефективним засобом психологізму («Старий гість», «Фобія», «Коли ліфт застрягає»). Події творів цієї збірки відображено в теперішньому часі, на очах у читача, відсутні класичні вступ, розгорнута композиція, розв'язка твору.

Збірка «Люлька полковника» складається з одинадцяти новел: «Закрита занавіска» (الستارة المغلقة), «Король Мідас» (الملك ميداس), «Квітка щастя» (نبیة السعادة), «Темна зала» (قاعة مظلمة), «Фобія» (فوبيا), «Коли ліфт застрягає» (عندما تقف المصعد), «Люлька полковника» (أولاد النفط), «Тіло випускає кулю» (الجثة تطلق الرصاصة), «Діти нафтової ери» (غليون العقيد), «Кристал» (كرستال), «Старий гість» (ضيف قديم). У них авторське слово зведено до мінімуму, на передньому плані опиняється внутрішнє життя людини.

У новелах «Фобія», «Люлька лейтенанта» письменник показав, як страх перед тоталітарним режимом пронизує все суспільство, доводить людину іноді до божевілля,

а, з іншого боку, людей, які захищають цей режим і те, що вони незважаючи на гроші, владу і жах, який вселяють, все ж таки тлінні, а їхні тіла підвладні часу. Як відомо з 1975 року в Бахреїні розпочалися масові арешти. Репресії тривали понад 25 років. Є свідчення того, що мали місце і тортури.

Щоб показати страх, у якому перебуває людина, що боїться переслідувань, у новелі «Фобія» М. Абдельмалік застосовував техніку потоку свідомості, невласне-пряму мову. Завдяки цьому, йому добре вдалося передати психічний стан, у якому перебуває головний герой. Об'єктивна дійсність зображена крізь призму його свідомості. Читач знайомиться зі світом, наповненим небезпекою, підозрою, недовірою до людей, які широко розкривають газету, носять темні окуляри і сорочку кольору крові. Митець докладно показав психічний процес, фіксуючи думки головного героя, його підсвідомі поривання. Розповідь не підпорядкована хронології чи логіці. Домінуючим аспектом психіки героя є потік думок, асоціацій, вражень, спогадів, уявних ситуацій, пов'язаний з перебігом переживань. Автор використав уривчасті думки, асоціації знервованого героя, який перебуває у стані психічного напруження.

تذكر وقع خطوات الأخذية العسكرية الضخمة. يشبه الخذاء العسكري الخوذة. وتشبه الخوذة القنبلة وتشبه القنبلة رأس الأفعى.

«Згадав тупіт здоровезного військового взяття. Ось воно перетворюється на каску, каска стає схожа на бомбу, а бомба на зміїну голову» [9, с. 59].

في الصفحة الأولى من الجريدة قرأ هذا العنوان باللون الأحمر العريض (سنضرب بيد من الحديد). ابتسم. رأى أمامه يد حديدية ضخمة بحجم عمارة تهرس، مثل آلة فرم اللحم. وانتشر في بدنه خوف هائل. وتضاعف الرهاب في تجاويقه البعيدة، وسجن جسده، وغمره عرق كثيف. كانت اليد الحديدية الضخمة والأخذية السوداء العسكرية التي على هيئة مجنزرات تطارده. ثم اتسعت اليد الحديدية وتورمت الأخذية.

«На першій сторінці газети прочитав заголовок великими червоними літерами: "Вдаримо залізною рукою". Посміхнувся. Уявив як його молотить величезна залізна рука розміром з будинок, наче м'ясорубка. Тіло пронизав жах, заповнив всі клітини, поневолив його. Окропив рясний піт. Велика залізна рука і чорне військоове взуття, що перетворилося на броневтомобілі гналися за ним. Рука стала ще ширшою, взуття роздулось до більших розмірів» [9, с. 61].

Ці асоціації, які приходять на зміну одна одній, передають силу страху, що охоплює ліричного героя. Упродовж твору герой постійно уявляє собі, як його мертве тіло буде знайдено у чорних сміттєвих мішках, чи як посеред ночі до його кімнати ввірвуться, або його тіло лежатиме у лікарні на ношах з написом – серцевий напад. Уявні образи відіграють важливе значення у зображенні емоцій і вражень героя, його сприйняття дійсності.

Спостерігаючи за думками, спогадами, переживаннями ліричного героя читач дізнається, що його брата переслідували, а потім убили у власній квартирі. Герой переконаний, що причиною цього стала братова письменницька діяльність. Після цього, за переконанням героя, за ним теж почали стежити, з часом спостереження посилювалися. Герой не може позбутися жаху, який стає його постійним супутником, де б він не перебував: чи на вулиці, чи у власному будинку.

Важливе значення для передачі миттєвого настрою має символіка кольорів. Чер-

воний колір є уособленням жаху, що сковає героя. Офіціант, який, як уважає герой, спостерігає за ним і викликає в нього відразу та страх, носить багрянну сорочу, що нагадує героєві колір крові, яка висохла. Неодноразово героя вражає, чому заголовки в газетах, що повідомляють про арешти небезпечних елементів, надруковані великими червоними літерами. Упродовж твору ці червоні заголовки, ніби нагадують, що він може стати наступним. Інші його переслідувачі одягненні у все чорне, що уособлює смерть.

Пряких втручань у текст авторського слова немає, на перший план виходить героїня. Про подію, яка відбувається в творі ми дізнаємося з думок, спогадів, переживань героя. Читач так і не дізнається, чи герой причетний до чогось протизаконного, чи ні. Для письменника важливо зобразити психічний стан героя, викликаний його страхом, щоб передати стан, у якому перебуває суспільство. А те, що письменник відходить від послідовного викладу подій та звертається до уривчастості художнього часу і простору дає йому змогу досягти сильних емоційних ефектів, залежності читача від тексту, який намагається не випустити жодної деталі.

У новелі «Люлька полковника» М. Абдельмалік зобразив обличчя тоталітарної системи в образі полковника, який заповів після смерті помістити своє тіло у скляну труну, а поряд його срібний меч, нагороди і люльку, аби населення мало можливість побачити його востаннє й попроситися. При цьому, тіло можна буде поховати тільки після того, як труна під дією природних умов сама трісне. Люди створювали натовп, щоб побачити лейтенанта, але для того, щоб востаннє глянути на свого кривдника і поховати разом із ним всі жахіття, які він накоїв. Оповідь ведеться від третьої особи, стиль автора лаконічний. В описі полковника письменник для сильнішого емоційного впливу на читача використав перебільшення.

كان العقيد يعيش كل حياته في الهواء الطلق. وبنام في بستان خاص يقضي فيه أوقاته السرية. لا أحد يستطيع عدّ خليلات العقيد أو قتلاه فقد برع في الموت والنساء.

«Полковник все своє життя жив на свіжому повітрі. Снав у власному саду, у якому утаємничувався. Ніхто не міг перелічити ні його коханок, ні вбитих ним людей. А він був майстром того, що стосувалося смерті і жінок» [9, с.75].

عاش العقيد ما يربو على الخمسة عشر عاماً. وتزوج أربعين ألف زوجة وعاشر مئة ألف جارية وشرب نصف خمور الأرض. وأنجب شعباً بأكمله. وكان يعتقد أن الجمهور هم من أبنائه وأحفاده... ومن حقهم أن يبقوا عليه النظرة الأخيرة

«Полковник жив більше п'ятиста років. Був одружений з сорока тисячами жінок і мав сто тисяч наложниць, випив половину вина, що є на Землі. Він породив весь народ. І був переконаний, що натовп людей складається з його дітей і онуків. Тому вони мають право поглянути на нього востаннє» [9, с.76].

Опис свідчить про могутність, якою володів лейтенант за життя, його порочність і безапеляційність суджень, навіть, якщо вони й були неправильними. А такий довгий вік лейтенанта вказує наскільки нестерпним був його гніт для народу і безвихідність ситуації, в якій опинився простий люд.

...فقد تجاهل أبوته لشعبه ونسي ذريته وانغمس في حياته الخاصة وأفرط في اللهو والشراب والنساء، وقتل الثوار. ولا يؤمن إلا بنفسه. وقد صاغ له حياة محكمة وتحصن كالقلاع وكان يشاهد في سيارة سوداء مغلقة تغطيها

ستائر سوار.

«...Він проігнорував свої батьківські обов'язки перед власним народом, забув про своїх потомків і повністю поринув у особисте життя насичене розвагами, пиятикою, жінками і вбивством повстанців. Він не вірив ні в кого, окрім себе. Створив собі бездоганне життя, захищене стінами фортеці. Його можна було побачити лише у чорній машині з чорними занавісками на вікнах» [9, с. 76].

Створений М. Абдельмаліком образ тирана є збірним. У ньому можна впізнати багато правителів як нашого часу, так і давнини. Проте у всіх них один кінець – смерть, перед якою усі рівні. Після смерті полковника його тіло висохло, покритлося плямами, по ньому лазили черви і мухи, а пізніше лише білили кістки з-під гнилої плоті. А народ все продовжував ходити до нього. Поки військові, не прийшли з тракторами і танками, щоб забрати останки в дружини, яка не погоджувалася похоронити кістки чоловіка, виконуючи його останню волю. Адже від полковника нічого не залишалось, окрім кісток, які «псують репутацію держави». В цей час скелет полковника у натовпі було вкрадено і розібрано на сувеніри. Діти робили з його кісток іграшки, його череп наповнений землею лежав край дороги, а в люльці полковника, що тепер валялася край дороги поселилася миша. Таке закінчення новели вселяє в читача надію на закінчення рано чи пізно страждань від політичних переслідувань.

Об'єктом дослідження у новелі «Старий гість» є зболіла душа психічно хворого героя. З потоку думок і переживань героя читач дізнається, що в нього роздвоєння особистості, що існує «старий гість», який його ніколи не покидає, пригнічує його особистість. Герой вже довгий час не виходить з кімнати через хворобу, він вважає, що він не може ходити. Занедбаний, кволий, емоційно виснажений увесь час він лежить на ліжку і лише спостерігає за своєю іншою особистістю: як той веселиться з друзями або збирається вийти в місто, ретельно поголившись, напарфумившись, одягає червону сорочку і зав'язує краватку. Червоний колір, як вже було зазначено, втілює страх у творчості М. Абдельмаліка. Герой так і не звільняється від цієї іншої панівної особистості. Після вечора, проведеного без нього, на ранок він знову повертається. Новела побудована як потік свідомості головного героя, де наявні діалоги його зі «старим гостем» та давнім другом.

У новелі «Закрита занавіска» автор показує, що люди до всього звикають, навіть до поганого. Нічим уже не здивувати і не шокувати сучасну людину. В житті людей у будь-якому кінці земної кулі співіснують прекрасні і жахливі речі. Герої новели, які на медовий місяць поїхали до п'ятизіркового готелю в арабській країні з жахом відкривають для себе, що вікна їхньої кімнати виходять на цвинтар. Молодята окремо одне від одного дізнаються про це. По черзі, читач бачить роздуми стосовно цієї ситуації і чоловіка, і дружини. Основою розвитку дії є не сюжет, а роздуми, враження, емоції героїв, їх ставлення до проблеми. Вони, знаючи про неприємну ситуацію, приховують її одне від одного. А потім звикають до цвинтаря, як і інші відвідувачі готелю і безтурботно кружляють у танці в ресторані, вікна якого виходять на цвинтар. У новелі подвійна оповідь: оповідачами є Салях та Бушра, з внутрішнім світом яких знайомиться читач.

У новелі «Коли ліфт застрягає» герой, забезпечений бізнесмен, який заробив ста-

ток імпортуючи ліфти, за іронією долі застрягає в ліфті у надзвичайно жаркий день 15 серпня 1989 року. В нього стається приступ паніки. Ліфт здається йому залізним гробом, у якому пекельно жарко. Читач опиняється один на один з героєм, переживаючи разом із ним страх. Автор застосував невласне пряму мову й майстерно передав психічний стан героя, використовуючи короткі, незакінчені, уривчасті речення.

ضرب المصعد لكن لم يتحرك.. هذا المخلوق الصامت يجب أن يتحرك.. ماذا يحدث؟! .. ضرب.. بكفه العريض ضرب.. بقوة أكبر.. الجرس ثانية.. ثانية بطن المصعد.. تنقلت يده بين بطن المصعد الحديدي والجرس.. وعينه أيضاً تنقلت هنا.. هناك.. الحرارة تشتد.. الخوف يشتد.. لا أحد.. لا أحد!.. يصرخ؟.. ينادي؟.. لا أحد! إذن؟.. رفع عقيرته.. نادى أسماء كثيرة.. ضغط الجرس.. ضرب.. نادى.. لا أحد.. لا أحد

«Він бив ліфт, та той не зрушив... Це німе створіння повинно рухатися... Що відбувається?! Бив... Своєю широкою долонею бив... Ще з більшою силою... Знову дзвінок... Знову черево ліфта... Його рука простягалася то до залізного черева ліфта, то до дзвінка... Його очі теж металися туди... сюди... Ставало гарячіше... Страх посилювався... Нікого.. Нікого!.. Кричати?.. Кликати?.. Нікого!.. Тоді?.. Підвищив голос... Кликав багато імен... Тиснув на дзвінок... Бив... Кликав... Нікого... Нікого...» [9, с. 66]

Проте герой не викликає у читача жалю, бо з перших рядків твору, коли він заходить у ліфт, автор описує як він «тягне своє важке тіло, мов широкий плазун», пізніше дізнається, що ті імена, які він кликав, то його підлеглі, на яких він зник кричати, бо вони його дратували. Згодом його крик про допомогу став не таким наказовим, у ньому зазвучало прохання. Та ніхто не приходив на допомогу. А коли нарешті ліфт відкрився на поверсі, де був його офіс, усі побачили начальника у жалюгідному стані: він сидів на підлозі у спідній білизні, піт рясно окропив його тіло, в його очах був жах. З посмішкою на обличчі всі почали бігати перед начальником. Хтось витирав йому піт власною кувією, хтось одягав сорочку, хтось штани, хтось приніс води. Таким способом автор лаконічно зобразив принизливість існуючої суспільної ієрархії.

У новелі «Темна зала» М. Абдельмалік також викриває людські пороки, та цього разу уява письменника ставить у критичну ситуацію не одну людину, а групу людей. Як і в попередній новелі читач, опинившись з героєм наодинці у ліфті, дізнається про нищість його ества, так і в новелі «Темна зала» відвідувачі елітного ресторану, які опиняються у замкнутій залі без освітлення, показують свою справжню сутність без прикрас. Автор знову зобразив, як страх спотворює людину, як змінюється її поведінка. Чоловіки в паніці втрачають здатність тверезо мислити, жінки кричать, коли чийсь руки до них торкаються, навіть, якщо то рухи їхніх чоловіків. Жіночі голоси «втрапили свою красу і жіночність», а за криками страху встановлюється хаос, відвідувачі зіштовхуються один з одним, перекидають стільці, б'ють бокали. Оповідь у новелі ведеться від третьої особи й відразу розпочинається з ходу дії. Події відбуваються в минулому часі. Оповідач, який був свідком цих подій звертається сам до себе:

كنت تسمع أصواتاً غاضبة، وخائفة، مهددة في وقت واحد.. أصوات كلها، كلها تذهب هباء لأن لا أحد يستجيب لا أحد يعرف، لا أحد يرى.. وكانت معظم الأصوات المستتجة نسانية.. يا كلب!.. يا خسيس!.. يا حيوان!.. يا لص!..

«Ти слухав сердиті, перелякані і водночас погрозові голоси... Всі голоси... Всі вони звучали намарно, бо ніхто не відповідав, ніхто, не знав, ніхто не бачив. Більшість голосів, що кликали на допомогу були жіночими... Собака! Підлота! Тварина! Злодій!» [9, с. 44]

Оповідач повідомляє про крадіжки, бійки, звалтування. Але ніхто напевно нічого не знає. Бо ж нічого не видно. Ніяких погроз від злодіїв не чути. Чути лише крики відвідувачів. Читачеві залишається лише здогадуватися чи страшні події відбувалися насправді, чи то все паніка і хвора уява відвідувачів ресторану. Якщо друге, то темрява викрила якими нищими були думки людей, які при світлі видавалися такими приємними.

У новелах «Діти нафтової ери», «Кристал» розгортання сюжету відбувається через діалог, оповідач зникає. Письменник порушує питання деморалізації суспільства і знецінення родинних зв'язків. У першій новелі читач стає свідком гарячого діалогу між двома братами, які не можуть вирішити між собою, хто буде доглядати їхнього паралізованого батька і до кінця твору приходять до висновку, що треба здати його до будинку престарілих, але, як виявляється, в ньому немає вільних місць. А в другій новелі читач спостерігає за розмовою двох подруг, одна з яких розповідає, як її, такий любий раніше чоловік, що здавалося не мав жодних недоліків, надокучив їй. Життя з ним стало нудним, бо він спокійний, а їй потрібен «чоловік-ураган». Ці дві новели можна навіть назвати драмами, в яких важливий не сам конфлікт, як сфера роздумів про нього, аби відобразити логіку мислення сучасних бахрейнців, їхню свідомість.

Розглянуті вище новели Мухаммада Абдельмаліка зі збірки «Люлька полковника» засвідчують утвердження нової манери письма в бахрейнській прозі. Стиль автора лаконічний, він не коментує і не оцінює дій героїв. В основі побудови новел – не сюжет, а організація вражень і емоцій. Письменник відмовився від реалістичного зображення, послідовного викладу подій, використав монтажну композицію, ввів асоціації, уявні картини, таким способом інтригуючи читача, змушуючи його самого доповнити і дібрати образ, домислити всю картину. Для посилення емоційних ефектів використано обірвані фрази, уривчасті речення, надано значення кольорам як втіленню настрою. Зважаючи на вище викладене, можемо вважати, що в пізній новелістиці Мухаммада Абдельмаліка переважають риси імпресіонізму, експресіонізму і навіть сюрреалізму («Тіло випускає кулю»). Тому творчість письменника має вагоме значення для розвитку прози і літератури Бахрейну загалом. Будучи основоположником критичного реалізму, М. Абдельмалік не обмежився цим художнім методом, розвиваючи свій індивідуальний стиль він став творцем бахрейнської психологічної новели.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. إبراهيم، عبد الله كافكا البحريني (1). جريدة الرياض، العدد 56371، 9 يناير 6102 .
2. إبراهيم، عبد الله كافكا البحريني (2). جريدة الرياض، العدد 27371، 61 يناير 6102 .
3. إبراهيم، عبد الله كافكا البحريني (3). جريدة الرياض، العدد 97371، 32 يناير 6102 .
4. حسن، جعفر محطات محمد عبد الملك
http://jafferh2010.blogspot.com/2016/06/blog-post_5.html
5. حسن، فهد الشخصية وبعدها النفسي والاجتماعي عند محمد عبد الملك، جريدة الأيام، العدد 1779، 9 يناير 6102 .
6. خليفة، عبد الله الراوي في عالم محمد عبد الملك القصصي، المؤسسة العربية للدراسات والنشر، بيروت، ط1، 4002 . - ص. 722 .
7. عبد الله غلوم، إبراهيم الواقعية النقدية في قصص محمد عبد الملك، كتابات 67، ج 4، دار الغد، المنامة، 6791 .

8. عبد الله غلوم، إبراهيم القصيرة في الخليج العربي، الكويت والبحرين، دارسة نقدية، مركز دراسات الخليج العربي - جامعة البصرة، ط ١، بغداد، ١٨٩١.
9. عبد الملك، محمد. غليون العقيد، المؤسسة العربية للدراسات والنشر، بيروت، ط ١، ٢٠٠٢. - ص. ٧٢١.
10. مدن، حسن محمد عبد الملك. جريدة الخليج، ٧ يناير ٦١٠٢.
11. يقطين، سعيد الآخر.. الأنا أو رواية الذات في رواية سلالم الهواء. العدد ١٧٧٩، ٩ يناير ٦١٠٢.

*Стаття: надійшла до редакції 31.03.2017
прийнята до друку 15.05.2017*

IMPORTANCE OF MUHAMMAD ABD AL-MALIK'S WORKS FOR THE DEVELOPMENT OF PROSE IN BAHRAIN

Inna SUBOTA

*Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Institute of Philology, Department of Middle East Studies
14, T. Shevchenko av., Kyiv, Ukraine, 01033,
e-mail: kurinna_inna@ukr.net*

The paper deals with Muhammad Abd al-Malik's short stories; the main accent was put on his short stories collection «Colonel's pipe», in which the impressionistic style of author is vivid. Significant importance of Muhammad Abd al-Malik's works for the development of prose in Bahrain highlighted and the works of Arab researchers dedicated to the writer are viewed.

Keywords: short story, critical realism, impressionism, stream of consciousness, free indirect speech.